

Tot pe linia căutării unei logici desăvârșite se înscrie și modificarea, după Spengel: 30,5 ταῦτα δὲ πιστεύουσιν ἐπειδὴ τοῖς πράγμασιν οὐ παρεγένοντο πραττομένοις (sc. οἱ ἀκούοντες), sprijinită pe *credent* din varianta latină β față de πιστεύουσιν din mss. grecești și de *credunt* din α, care, cu valoare de prezent gnomic, sînt potrivite.

În 35, 1 φρομισαστέον οὖν † καὶ περὶ τούτων πρῶτον προθέμενοι τὰς προθέσεις † καὶ τὰς διαβολὰς ἀπολύομεν ὁμοίως, ὥσπερ ἐν τοῖς προτρεπτικοῖς, textul este neclar din cauza lui περὶ τούτων, care nu se referă la nimic precis. Fragmentul cu care Fuhrmann face o apropiere, renunțînd să intervină în text, este 36, 2 πρῶτον οὖν μὲν ἐν τοῖς προομιλοῖς προθήσομεν τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ κατηγορήσομεν ἢ ἀπολογησόμεθα ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν προσέχειν δὲ παρακαλέσομεν ἐκ τῶν αὐτῶν ὧν ἐν τῷ προτρεπτικῷ καὶ ἐν τῷ ἀποτρεπτικῷ. După cum se vede, fără identitate de forme, referirile la τὰ προτρεπτικά sînt relevante, ținînd seama că, în general, după ce a dezvoltat un subiect, autorul grec are obiceiul de a-și îndemna cititorul să folosească respectivele forme sau exemple, sau unele similare (cf. de ex. 29, 23 τὰς μὲν οὖν διαβολὰς ἐν ταῖς δημηγορίαις ἐκ τῶν τοιούτων λύειν ἐπιχειρήσομεν, și, cam la fel, 29, 24; v. și 37, 7, cu τοιούτων τὸν τρόπον etc.). Cel mai simplu ar fi deci să propunem περὶ τοιούτων și pentru textul de la 35, 1, ținînd seama și de analogia hotărîtoare cu 36, 42 καὶ οὕτως ἐντέχνως περὶ τῶν τοιούτων ἀπαντήσεις.

În încheiere, o observație tehnică. Sistemul lui Fuhrmann de a face toate trimiterile la diferite locuri din text prin intermediul paginii și a rîndului este cel care l-a silit să adauge la sfîrșitul volumului un indice de corespondență cu ediția Hammer², pentru eventuale comparații. O asemenea metodă îngreunează considerabil cercetarea unor detalii în alte ediții ale aceleiași text, fiind mult mai puțin practică decît cea a citării capitolului și a paragrafului, modalitate întrebuințată de Fuhrmann doar prin excepție.

Chiar dacă am folosit această ediție a tratatului lui Anaximenes cu o ușoară senzație că textul i-a fost uneori « îndreptat » spre o ordonare și o echilibrare pe care în tot cazul arhetipul nu o avea, și care este greu de spus dacă a existat în originalul antic, nu este în intenția noastră să deprecîm calitățile acestui volum, care, binevenit și întocmit pe baza unei largi informații, este merit să ușureze consultarea unei opere importante pentru înțelegerea retoricii de școală din secolul al patrulea î.e.n.

D. Slușanschi

THEMISTII *Orationes quae supersunt*. Recensuit H. Schenkl⁺. Opus consummavit G. Downey. Volumen I, Lipsiae in aedibus B. Teubneri MCMLXI, XXV + 339 p.

Pe lingă Ὑπομνήματα εἰς πάντα τὰ Ἀριστοτελικά, pe lingă Ἐξηγητικοὶ πόννοι εἰς τὰ Πλατωνικά și o colecție de scrisori, azi pierdută, opera lui Themistios cuprinde și un număr de 36 cuvîntări. Ediția cea mai recentă a acestora se datorează lui G. Downey. Din prefața lucrării rezultă că a fost inițiată de Heinrich Schenkl, decedat în 1919, care duse la bun sfîrșit colacționarea manuscriselor, iar unele rezultate ale cercetărilor sale le dăduse la iveală, între anii 1898—1901 și 1919, sub titlul *Die handschriftliche Überlieferung der Reden des Themistios*, în Wiener Studien, 20, 1898 (p. 205—243) și 21, 1899 (p. 80—115 și 226—263); 23, 1901 (p. 14—25); *Beiträge zur Textgeschichte der Reden des Themistios*, Sitzungsberichte Akad. d. Wiss. in Wien, Philosph. hist. Kl., 192. Bd., 1. Abh., 1919 (p. 1—89).

Aceste studii ale lui Schenkl au fost puse la contribuție de G. Downey. Din lista bogată a manuscriselor lui Themistios, rîspindite în diferite biblioteci, rezultă că nu există nici un codice

² *Rhetores Graeci*, ex rec. L. Spengel, vol. I, ed. C. Hammer, Leipzig, Teubner, 1894.

care să conțină toate cuvântările. După trecerea în revistă a celor 64 de mss., urmează menționarea edițiilor începând cu *editio princeps* Aldina, îngrijită de Victor Trincavelli. La cele opt cuvântări editate de Trincavelli, Henricus Stephanus a adăugat alte șase cuvântări. Ediția Petau II din 1618 conține 19 discursuri, iar a lui Hardouin din 1684, 32 de discursuri. În 1816 Angelo Mai a adăugat la corpusul discursurilor încă două, intitulate *Despre conducere* și *Pentru Eugenianus*. Ultimele două ediții realizate de Dindorf au apărut la Lipsca în 1830 și 1832. În 1959 a fost tipărit aparte discursul 26 sub titlul *Plaidoyer d'un socratique contre le Phèdre de Platon*. Introducerea, stabilirea textului și traducerea se datoresc lui Hubert Kesters. Din aceste discursuri, 20 sînt oficiale, în timp ce celelalte se referă la împrejurări particulare și dezvoltă subiecte morale. Din cuprinsul lor avem posibilitatea să cunoaștem evenimentele timpului, oamenii și moravurile lor și însuși pe orator. Printre cele mai interesante se numără discursul 23, intitulat *Σοφιστής*, în care Themistios răspunde unor critici și unde, sub forma unei apologii personale, face o prezentare a propriei sale vieți. În discursul 24, *Περὶ τῆς ἀρχῆς*, explică cum a acceptat din partea lui Theodosios sarcina de prefect al orașului Constantinopol, fără să dezmințe principiile filozofice de care era călăuzit. Întreaga lui elocință a fost pusă în slujba umanității, dreptății și a unor înalte aspirații morale. Vol. I din ediția lui G. Downey cuprinde primele 19 cuvântări, celelalte urmînd să apară în vol. II.

Din colaționarea celor 64 de mss. ale lui Themistios și care ridică serioase dificultăți în stabilirea arhetipului, autorul ediției ajunge la concluzia că cel mai bun mss. este Ambrosianus A, datînd de la începutul secolului al XV-lea, menționat de Martini și Bassi în Cat. cod. gr. bibl. Ambrosianae sub numărul 455 și care, pe lângă discursurile lui Themistios, cuprinde discursurile lui Aeschines, adversarul lui Demosthenes. Mss. A II, adică A Ambrosianus și II (Coislirianus) de la începutul secolului al XV-lea și Ψ (Salmanticus) posterior secolului al IV-lea oferă cea mai bună tradiție. În privința ortografiei manuscrisele sînt inconstante; uneori se întîlnește forma *συμ* alteori *ξυμ*; *'Ολομπίασιν* și *'Ολομπιάσιν*; *Φωνιξ* cu accent ascuțit, ca în ms. Π, și *Φωνιξ* cu circumflex ca în ms. A.

O traducere engleză și un comentariu al discursurilor lui Themistios stau să apară, după afirmarea editorului.

Ediția s-a bucurat de sprijinul mai multor filologi și în special de ajutorul lui Rudolf Mach (Princeton), care a pus la îndemna lui Downey versiunile arabă și siriană ale cuvîntărilor.

Cu prilejul acestei valoroase ediții, avem plăcuta datorie să facem mențiunea cuvenită despre unele manuscrise ale lui Themistios, aflate la noi în țară, la Biblioteca Academiei, înregistrate în cele 2 volume ale Catalogului mss. grecești. E interesant de reținut că aceste manuscrise (663, (74), 657 (16), 721 (472) și 806) au constituit obiect de studiu și de investigație pentru numeroși profesori care au activat în țara noastră în cadrul celor două Academii domnești.

M. Marinescu-Himu

SEXTI AVRELIUS VICTORIS *Liber de Caesaribus*. Praecedunt *Origo gentis Romanae et Liber de uiris illustribus Urbis Romae*. Subsequitur *Epitome de Caesaribus*. Recensuit Fr. Pichlmayr. Editio stereotypa correctior editionis primae. Addenda et corrigenda iterum collegit et adiecit R. Gründel. Lipsiae, MCMLXVI.

După cum se vede din lungul titlu al cărții, Editura Teubner ne prezintă o nouă ediție a cărții lui Sextus Aurelius Victor, *De Caesaribus* și a altor trei cărți mai mici: *Origo gentis Romanae*, *Liber de uiris illustribus Urbis Romae* și *Epitome de Caesaribus*. Prima ediția a fost publicată de Pichlmayr în anul 1911.